

ringer må overvejende betragtes som udbetalinger fra et forsikringssystem. Påvirkningen af indkomstfordelingen – og herved forstår Höök fordelingen af forskellige personers livsindkomster – er derfor stærkt begrænset. Når disse forsikringsudbetalinger finder sted over offentlige – og ikke over private – budgetter, skyldes det efter Hööks opfattelse effektivitets- og omkostningshensyn, retssikkerhedshensyn samt overgangen fra »skønsydelser« til »retsydelser«.

Hööks teori om de offentlige udgifters vækst er da, at disse på normal vis er bestemt af de enkelte borgeres efterspørgselsfunktioner. Den offentlige sektor eksisterer ikke som et selvstændigt fænomen, men kun som en af forbrugernes efterspørgsel afledt størrelse, hvis placering uden for de private husholdninger skyldes praktiske hensyn. På et punkt modificeres denne tese, nemlig for såvidt angår de ikke-formålsbestemte transfereringer. Også deres omfang er dog bestemt af privatøkonomiske forhold, idet de i Höök's model »omformuleres till en efterfrågan på försäkringstjänster«.

Det ligger i sagens natur, at denne teori unddrager sig en egentlig verificering, ligesom det er vanskeligt at afgøre, i hvilket omfang den må ændres som følge af modificerende forudsætninger. På et par punkter forekommer analysen utilfredsstillende. Medens forbruget og de formålsbestemte transfereringer antages at være bestemt af de individuelle efterspørgselsfunktioner i traditionel forstand (se f.eks. pg. 74), bestemmes de ikke-formålsbestemte transfereringer af en efterspørgselsfunktion, der må være af en anden art. Tanken synes at være den, at de enkelte individer ud fra kendskabet til de relevante risici opstiller en »forsikringskalkyle«, dækkende i princippet hele livet. Størrelsen af de efterspurgte forsikringsydelser må væsentligst være bestemt af behovsstrukturen og den forventede fremtidige realindkomst, samt dennes fordeling over tiden. Men hvis dette er tilfældet, er der ingen grund til at skelne mellem formålsbestemte og ikke-formålsbestemte udgifter, idet denne sondring i en »forsik-

ringsmodel« kun refererer til udbetalingsformen, – in natura resp. kontant.

Fra et privatøkonomisk synspunkt synes det mere nærliggende at tage sit udgangspunkt i en integreret teori om indkomstanvendelsen, hvor indkomsten opfattes som nettoafkastet af de ressourcer, et individ råder (eller forventer at råde) over. Ikke blot de af Höök omtalte »forsikringsydelser«, men også en række andre udgifter turde være motiveret af den forventede snarere end af den faktiske udvikling. En diskussion af »generationsproblemet« med henblik på de offentlige udgifters størrelse ville være et naturligt led i en model af den ovennævnte type, men savnes i Hööks undersøgelse.

Uanset hvilket synspunkt man vil anlægge over for de offentlige udgifter, forekommer det utilfredsstillende at undersøge dem i relation til en offentlig sektor, der alene omfatter staten og kommunerne, men ikke f.eks. sygeforsikringer eller arbejdsløshedsforsikringer. Endelig må man antage, at den institutionelle baggrund for administrationen af de offentlige budgetter er så forskellig fra de privatøkonomiske forhold, at nærmere analyse heraf er ønskelig.

Helt alment fristes man til at drage den slutning, at en lidt mindre skematisk undersøgelse af det omfattende talmateriale, som Höök har indsamlet, ville give grundlag for en mere nuanceret opfattelse af den offentlige sektors vækst end den, der er kommet til udtryk i bogen.

*Helge Korsbæk.**

* Sekretær i Det økonomiske Sekretariat, cand.oecon.

Gunnar Myrdal: Challenge to Affluence. Victor Gollancz Ltd., London 1963, 160 sider, 21 s. net.

Denne bog er resultatet af et længere ophold i U.S.A., Myrdals andet åndelige fædreland. Måske kan det til tider være lidt vanskeligt at finde den røde tråd, men der er mange nye og friske synspunkter om

ringer må overvejende betragtes som udbetalinger fra et forsikringssystem. Påvirkningen af indkomstfordelingen – og herved forstår Höök fordelingen af forskellige personers livsindkomster – er derfor stærkt begrænset. Når disse forsikringsudbetalinger finder sted over offentlige – og ikke over private – budgetter, skyldes det efter Hööks opfattelse effektivitets- og omkostningshensyn, retssikkerhedshensyn samt overgangen fra »skønsydelse« til »retsydelse«.

Hööks teori om de offentlige udgifters vækst er da, at disse på normal vis er bestemt af de enkelte borgeres efterspørgselsfunktioner. Den offentlige sektor eksisterer ikke som et selvstændigt fænomen, men kun som en af forbrugernes efterspørgsel afledt størrelse, hvis placering uden for de private husholdninger skyldes praktiske hensyn. På et punkt modificeres denne tese, nemlig for såvidt angår de ikke-formålsbestemte transfereringer. Også deres omfang er dog bestemt af privatøkonomiske forhold, idet de i Höök's model »omformuleres till en efterfrågan på försäkringstjänster«.

Det ligger i sagens natur, at denne teori unddrager sig en egentlig verificering, ligesom det er vanskeligt at afgøre, i hvilket omfang den må ændres som følge af modificerende forudsætninger. På et par punkter forekommer analysen utilfredsstillende. Medens forbruget og de formålsbestemte transfereringer antages at være bestemt af de individuelle efterspørgselsfunktioner i traditionel forstand (se f.eks. pg. 74), bestemmes de ikke-formålsbestemte transfereringer af en efterspørgselsfunktion, der må være af en anden art. Tanken synes at være den, at de enkelte individer ud fra kendskabet til de relevante risici opstiller en »forsikringskalkyle«, dækkende i princippet hele livet. Størrelsen af de efterspurgte forsikringsydelse må væsentligst være bestemt af behovsstrukturen og den forventede fremtidige realindkomst, samt dennes fordeling over tiden. Men hvis dette er tilfældet, er der ingen grund til at skelne mellem formålsbestemte og ikke-formålsbestemte udgifter, idet denne sondring i en »forsik-

ringsmodel« kun refererer til udbetalingsformen, – in natura resp. kontant.

Fra et privatøkonomisk synspunkt synes det mere nærliggende at tage sit udgangspunkt i en integreret teori om indkomstanvendelsen, hvor indkomsten opfattes som nettoafkastet af de ressourcer, et individ råder (eller forventer at råde) over. Ikke blot de af Höök omtalte »forsikringsydelse«, men også en række andre udgifter turde være motiveret af den forventede snarere end af den faktiske udvikling. En diskussion af »generationsproblemet« med henblik på de offentlige udgifters størrelse ville være et naturligt led i en model af den ovennævnte type, men savnes i Hööks undersøgelse.

Uanset hvilket synspunkt man vil anlægge over for de offentlige udgifter, forekommer det utilfredsstillende at undersøge dem i relation til en offentlig sektor, der alene omfatter staten og kommunerne, men ikke f.eks. sygeforsikringer eller arbejdsløshedsforsikringer. Endelig må man antage, at den institutionelle baggrund for administrationen af de offentlige budgetter er så forskellig fra de privatøkonomiske forhold, at nærmere analyse heraf er ønskelig.

Helt alment fristes man til at drage den slutning, at en lidt mindre skematisk undersøgelse af det omfattende talmateriale, som Höök har indsamlet, ville give grundlag for en mere nuanceret opfattelse af den offentlige sektors vækst end den, der er kommet til udtryk i bogen.

*Helge Korsbæk.**

* Sekretær i Det økonomiske Sekretariat, cand.oecon.

Gunnar Myrdal: Challenge to Affluence. Victor Gollancz Ltd., London 1963, 160 sider, 21 s. net.

Denne bog er resultatet af et længere ophold i U.S.A., Myrdals andet åndelige fædreland. Måske kan det til tider være lidt vanskeligt at finde den røde tråd, men der er mange nye og friske synspunkter om

amerikanske samfundsproblemer. Den til grundliggende idé er et opgør med den hyppigt fremsatte påstand, at U.S.A. i dag er et overflodssamfund, og at produktionsforøgelse ikke længere er en central opgave, jfr. Kenneth Galbraith: »The Affluent Society«.

Myrdals udgangspunkt er, at den amerikanske økonomi befinder sig i en dårlig forfatning. I de første kapitler, vel bogens bedste, underkastes arbejdsløshedens karakter en indgående behandling, som danner baggrund for den senere analyse af de sociale, økonomiske og politiske konsekvenser af den store ledighed. Hvis vi – i stedet for at måle væksten som den årlige forøgelse i nationalproduktet – deflaterer med befolkningsforøgelsen, vil den årlige produktionsstigning kun beløbe sig til omkring 1 pct. for tiåret op til 1962, eller hvad der svarer til det fattige Indiens årlige velstandsforøgelse.

Og dette har påvirket ledigheden. I U.S.A. har den svinget omkring 6 pct. af den totale arbejdsstyrke, og heri er ikke inkluderet de næsten 4 pct. af arbejdsstyrken, som udfører opgaver af militær karakter. 6 pct. svarer til ca. 5 millioner mennesker, men lægges dertil de, der kun har deltidsarbejde, og de, der udgør samfundets arbejdskraftreserve, såsom hjemmegående husmødre og ældre mennesker, der kan forventes trukket ind på arbejdsmarkedet i en fuld-beskæftigelsessituation, skønner Myrdal, at arbejdsløshedsprocenten kommer op på ca. 9.

Herefter analyseres ledighedens årsager. Karakteristisk for Myrdals forsøg på at gøre problemstillingen overskuelig og bogens enkelte afsnit lettilgængelige er hans behandling af den hyppigt fremsatte påstand om de mange arbejdsbesparende teknologiske opfinders store ansvar for det høje og stigende ledighedsniveau.

I kapitlet »On Machinery« rejste Ricardo som den første dette sidenhen stærkt diskuterede spørgsmål. Men de mange »teoretiske spidsfindigheder« springer Myrdal over, og i stedet fastslår han som en »historisk kendsgerning«, at teknologiske fremskridt

ikke i almindelighed har skabt massearbejdsløshed. Han henviser også til Sverige, hvor rationaliseringen ligeledes er meget kraftig, og hvor landbrugets arbejdsstyrke falder næsten lige så stærkt som i U.S.A., men hvor den fulde beskæftigelse til stadighed er blevet opretholdt.

Men forudsætningen for, at en betydelig rationalisering kan gå hånd i hånd med en fuld beskæftigelse, er, at den økonomiske politik har denne sidste som den centrale målsætning. Det er derfor, Myrdal først og fremmest kræver en amerikansk økonomisk politik, der generelt stimulerer efterspørgslen og dermed beskæftigelsen.

Dette middel alene vil dog ikke løse problemet. I et senere afsnit fremfører Myrdal, at ledighedsproblemet i stigende grad er et strukturelt fænomen. Selv med den herskende lave vækstrate og høje arbejdsløshedsprocent er der i dag mangel på faglært arbejdskraft mange steder i den amerikanske industri. En generel økonomisk ekspansionsproces vil derfor blive bremsset af flaskehalse, længe før den fulde beskæftigelse er nået. Derfor må den almindelige efterspørgselsforøgende politik ledsages af en betydelig selektiv efterspørgselsforøgelse.

De tekniske opfindelser, siger Myrdal senere, er en af årsagerne til den strukturelle arbejdsløshed, idet disse bevirker en nedgang i efterspørgslen af ufaglært arbejdskraft. Det bliver stadig mere vanskeligt for den arbejdskraft, der frigøres i landbruget, at finde beskæftigelse i byerhvervene. Derfor må den arbejdsløshedsbekæmpende politik ikke blot bestå i en generel og selektiv efterspørgselsforøgelse, men bør suppleres med en ændring i arbejdsudbuddets kvalitet gennem efteruddannelse og optræning af arbejdskraften.

Imidlertid må det vist skyldes en fejl-vurdering hos Myrdal, når han hævder, at den Keynes'ske arbejdsløshedsforklaring er så indgroet hos mange økonomer, at den kritikløst anvendes på enhver arbejdsløshedsituation, herunder også U.S.A.'s. Forklares ledigheden ved en for lille investering i forhold til opsparingsønskerne ved

fuld beskæftigelse, synes det temmelig klart, at denne forklaring kun kan gælde på kort sigt og er utilstrækkelig, hvor arbejdsløsheden helt eller delvis er strukturel.

Bogen kan varmt anbefales som et godt og letfatteligt casestudy i arbejdsløshedsproblemer, nemlig hvordan de to former for arbejdsløshed, den strukturelle og den, der skyldes et efterspørgselsdeficit, hænger sammen og må løses parallelt. Interessant er også analysen af de langvarigt lediges stadigt voksende apati og gradvise overgang til uarbejdsdygtighed. Afsnittene om U.S.A.'s internationale økonomiske politik (Marshallhjælp, forholdet til E.E.C. og U-landene) skal ikke omtales her, da de næsten er rent politiske og et ikke alt for overbevisende forsøg på at vise, hvorledes usunde økonomiske forhold kan påvirke udenrigspolitikken.

Myrdal har ret i, at det amerikanske samfund i dag ikke er »affluent«. Og for så vidt kan hans bog virke som et alternativ til Galbraiths. Når man kommer til spørgsmålet om midler i den økonomiske politik, er lighedspunkterne imidlertid fremtrædende: begge ønsker de en styrkelse af den offentlige sektor. En ekspansiv økonomisk politik og en mere aktiv arbejdsmarkeds politik eventuelt ledsaget af en udvidelse af de sociale sikringsordninger vil kunne gøre U.S.A. til det samfund, som Galbraith beskriver. Produktionsforøgelse som den eneste samfundsmålsætning er en saga blot.

*Iver Hornemann Møller**.

* Sekretær i Arbejdsmarkedsrådets sekretariat, cand. polit.

Leon Buch: Studier over landbrugets investeringer i årene 1910-56. Studier fra Københavns Universitets økonomiske institut nr. 4. G.E.C. Gads Forlag 1963. 126 sider, 25 kr.

I denne undersøgelse er hovedvægten lagt på en analyse af forbindelsen mellem nyinvesteringer og indkomstdannelse i dansk landbrug. Hovedformålet har, som det forklares i indledningen, været at finde ud-

tryk for ændringer i nyinvesteringsraten, hvorved forstås forholdet mellem landbrugets investeringer og indtægter, samt at foretage et nærmere studium af investeringsratens afhængighed af andre faktorer af økonomisk eller teknisk karakter.

For at gennemføre en talmæssig undersøgelse af disse forhold har det været nødvendigt at præcisere indholdet af de investerings- og indkomstbegreber, der anvendes.

Forfatteren diskuterer tre former for investeringer, nemlig brutto-, netto- og nyinvesteringer, og vælger af hensyn til talmaterialets tilvejebringelse at anvende tal for nyinvesteringer i bygninger og inventar. Der beregnes også tal for ændringer i besætnings- og lagerbeholdninger, men da disse forskydninger er af delvis tilfældig karakter, medtages de ikke i analysen.

Tallene for nyinvesteringer hentes ikke fra den officielle statistik, der i øvrigt indeholder en opgørelse af brutto-, netto- og nyinvesteringer i landbruget, men som kun går tilbage til 1930, mens man her lader undersøgelsesperioden gå helt tilbage til 1910. I de senere år har Det Statistiske Departement ændret sit grundlag for statistikken over investeringer i landbruget, og da man i nærværende undersøgelse netop lægger vægt på at analysere ændringer i investeringsaktiviteten, må der udvises forsigtighed overfor tal, der ikke er tilvejebragt på samme måde i hele undersøgelsesperioden.

Det som gør denne undersøgelse særlig værdifuld er, at der etableres tal for nyinvesteringer i landbrugets bygninger og inventar for hvert enkelt år i hele perioden 1910-56. Tallene for landbrugets udgifter til nyinvesteringer i bygninger fremskaffes ved en analyse af landbrugsbygningernes aldersfordeling, der kan konstateres på grundlag af oplysninger fra skemaerne for de enkelte ejendomme ved ejendomsvurdering. De tal for antal nybygninger, der her ved fremkommer, ganges op med et udtryk for byggeomkostningerne. For inventarinvesteringer gøres brug af den industrielle